Lunapark ve Benzeri Yerlerde Kamusal Denetim ve Kontroller: Mevzuat Açısından Bir İnceleme*

Public Oversight and Inspections in Amusement Parks and Similar Venues: A Legal Analysis

Özlem TEMİZEL**

Özet

Boş vakitlerin değerlendirilmesine yönelik hizmetler sunan, çocuklar ve gençler başta olmak üzere pek çok kişi için eğlence merkezi olan lunapark ve benzeri oyun yerleri zaman zaman yaralanmalar ya da can kaybı ile sonuçlanan kazalara sahne olabilmektedir. Bu çerçevede lunapark ve benzeri yerlerin kişilerin can güvenliği ve esenliğini tehdit etmeyecek bir şekilde hizmet sunmasının en temel şartlarından birinin de kamusal denetim ve kontroller olduğu açıktır.

Çalışmanın konusu, lunapark ve benzeri yerlerin kamusal denetimlerine ilişkin mevzuatın incelenmesi ve değerlendirilmesi olarak belirlenmiştir. Bu çalışma ile lunapark ve benzeri yerlerin kamusal denetimlerine ilişkin yürürlükteki mevzuatın yeterli olup olmadığının ortaya konulması ve yetersiz görülen taraflarına ilişkin öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde hazırlanmıştır. Bu kapsamda literatür ve mevzuat incelemesi yanında konuyla doğrudan ilişkili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun görüş ve beyanlarından yararlanılmıştır. Lunapark kazaları ve sonuçlarına ilişkin bilgileri içeren ulusal bir veri sisteminin bulunmaması, verilere yalnızca medya aracılığıyla ulaşılmış olması, çalışmanın kısıtları arasında yer almaktadır. Bir diğer kısıt, literatürde konuya ilişkin çalışmaların sınırlı olmasıdır.

Çalışmada öncelikle Türkiye'de son on beş yılda yaşanan lunapark kazaları ve bu kazaların sonuçlarına dair veriler ortaya konulmuştur. Sonrasında lunapark ve

* Bu çalışma 30-31 Ekim 2025 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen II. Uluslararası Kamu Yönetimi Kongresi'nde sunulmuş ancak basılmamış olan bildiri tam metninin gözden geçirilmiş halidir.

** Dr., Bağımsız Araştırmacı, Ankara-Türkiye, zlmtmzl@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4669-7531

Geliş/Submitted: 03.02.2026 | **Kabul/Accepted:** 24.03.2026

Atıf/Cite: Temizel, Ö. (2026). Lunapark ve Benzeri Yerlerde Kamusal Denetim ve Kontroller: Mevzuat Açısından Bir İnceleme. *Publicus*, (5), 28-57.

benzeri yerlere yönelik kamusal denetimlere ilişkin mevzuat incelemesi yapılarak kamusal denetimlerden sorumlu olan esas idarenin belediyeler olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte iş güvenliği ve sağlığı mevzuatı kapsamında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının da birtakım görev ve yetkileri olduğu ortaya konulmuştur. Mevcut düzenlemelerin eksik ve yetersiz yanları belirlenerek lunapark ve benzeri yerlerde can güvenliği ve esenliğin sağlanması bakımından gerek iş yeri sahiplerine düşen sorumluluklar gerek kamusal denetimlerin çerçevesini açık ve somut bir biçimde ortaya koyan normatif bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın, kamusal hizmetler, yerel yönetimler ve toplum esenliği açısından katkı sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Kamusal Hizmetler, Kamusal Denetim, Toplumsal Esenlik, Lunapark.

Abstract

Amusement parks and similar entertainment venues, which provide leisure-time services and constitute major attractions particularly for children and young people, may occasionally become sites of accidents resulting in injury or loss of life. In this context, it is evident that one of the fundamental prerequisites for these venues to operate without endangering individuals' life safety and well-being is effective public oversight and inspection.

The subject of this study is the examination and evaluation of the legislation governing the public oversight of amusement parks and similar facilities. The main objective of the study is to assess whether the current legal framework regulating public inspections of these venues is adequate and, if not, to develop recommendations to address the identified deficiencies. The study employs qualitative research methods. Within this framework, the review of the relevant literature and legislative was conducted, and opinions and statements of a professional organization with public institutional status directly related to the subject were also taken into consideration.

The absence of a national data system providing comprehensive information on amusement park accidents and their consequences, and the reliance on media reports for such data, constitutes a major limitation of the study. Another limitation is the scarcity of academic research on the subject in the existing literature.

The study first presents data on amusement park accidents that occurred in Türkiye over the past fifteen years and their outcomes. Subsequently, the legislation concerning public oversight of amusement parks and similar venues is analyzed, revealing that municipalities are the primary administrative authorities responsible for public inspections. Additionally, it is identified that the Ministry of Labour and Social Security holds certain duties and powers within the scope of occupational health and safety legislation. The study concludes that current regulations are incomplete and insufficient, and that there is a need for a comprehensive normative regulation clearly defining both the responsibilities of facility owners and the scope of these inspections to ensure life safety and public well-being. The study is expected to contribute to the fields of public services, local government, and social well-being.

Keywords: Local Governments, Public Services, Public Oversight, Social Well-being, Amusement Park.

Giriş

Kentsel mekânların vazgeçilmez parçaları olan ve "içinde türlü eğlence ve oyun yerleri bulunan alan" olarak tanımlanan (sozluk.gov.tr) lunapark ve benzeri yerler, çocuklar ve gençler başta olmak üzere toplumun büyük bir bölümü tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. Öte yandan lunapark ve benzeri yerlerde meydana gelen ve kimi zaman yaralanma yanında can kaybı ile sonuçlanan kazalar kamu yararını tehdit etmekte ve toplumda güvensizlik yaratmaktadır (Braksiek ve Roberts, 2002; Woodcock, 2019). Yapılan son araştırmalar tüm dünyada kazaların giderek arttığını ortaya koymakta ve bu eğlence alanlarının kullanıcılar açısından ciddi riskler taşıdığını göstermektedir (Omoyi vd., 2024, s. 61-62). Bu durum, Türkiye açısından da benzer bir şekilde seyretmektedir. Ulaşılan verilere göre son 15 yıl içinde can kaybı ve yaralanmaların da yaşandığı, toplumu korku, panik ve endişeye sürükleyen çok sayıda lunapark kazası meydana gelmiştir.

Lunapark ve benzeri yerlerde meydana gelen kazalar, genel olarak, eğlence araçlarındaki bakım noksanlıkları, teknik arızalar ve kullanıcıların güvenlik kurallarına riayet etmemesi sonucunda oluşmaktadır. Dolayısıyla lunapark ve benzeri yerlerde hizmet alan kişilerin güvenliklerinin sağlanması kamusal bir sorun oluşturmakta ve özel dikkat gerektiren bir konu haline gelmektedir (Deniz vd., 2010, s. 22; Omoyi vd., 2024, s. 61-62).

Lunapark ve benzeri yerlerin can güvenliği ve esenliği tehdit etmeyecek şekilde faaliyet göstermesinin sağlanmasında kamusal denetim ve kontroller önemli bir husus olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede çalışmanın konusu lunapark ve benzeri yerlere yönelik kamusal denetim ve kontrollere ilişkin mevzuatın incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın temel sorunsalı, lunapark ve benzeri yerlerde can güvenliği ve esenliğin sağlanmasına yönelik

kamusal denetim ve kontrol mekanizmalarını düzenleyen mevcut mevzuatın yeterliliğinin ortaya konulması ve bu alandaki eksikliklerin belirlenmesidir. Çalışma ile lunapark ve benzeri yerlerin kamusal denetim ve kontrollerini belirleyen yasal düzenlemelerin yeterli olup olmadığı ve yetersiz görülen taraflarına ilişkin öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda mevzuat ve literatür taraması yapılmış ve konuyla ilgili çalışmaların sayısının az olduğu görülmüştür. Buna ek olarak konuyla doğrudan ilişkili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Makina Mühendisleri Odasının görüş ve beyanlarından faydalanılmıştır.

Belediye Kanunu'na göre kamuya açık eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek belediyelerin yetkileri arasında yer almaktadır. Bunun yanında İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu çerçevesinde işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasının izlenmesi ve teftişi hususunda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yetkilidir. Bu kapsamda kamusal denetim ve kontrollerde esas sorumlu idarenin belediyeler olduğu görülerek çalışma, özellikle belediyeler çerçevesinde tasarlanmıştır. Ayrıca iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı konuyla ilişkili olma düzeyine göre daha dar bir açıdan çalışmaya dahil edilmiştir. Lunaparklarda yaşanan kazalar ve bu kazaların sonuçlarına ilişkin verilere dair ulusal bilgilendirme sisteminin olmaması nedeniyle verilere medya kanalıyla ulaşılmıştır. Ancak verilere medyaya dayalı veri toplama süreci, haber değeri taşıyan olayların öne çıkması, bazı vakaların hiç gündeme gelmemesi yanında eksik veyahut yanlı aktarılması gibi bir potansiyeli bünyesinde barındırmaktadır. Literatürün sınırlı olması ve resmi bir veri tabanının bulunmaması çalışmanın kısıtları arasında yer almaktadır.

Bu çerçevede çalışma "Giriş" ve "Sonuç" dışında üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde lunaparklarda yaşanan kazalar ve bu kazaların sonuçları ortaya konulmaktadır. İkinci bölümde lunapark ve

benzeri yerlerdeki kamusal denetim ve kontrollere yönelik yasal düzenlemeler incelenerek tespit edilen hususlara yer verilmektedir. İki alt başlığa ayrılan ikinci bölümde ilk olarak belediyelerle ilişkili düzenlemelere sonrasında iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı kapsamındaki düzenlemelere odaklanılmaktadır. Üçüncü bölümde TMMOB Makina Mühendisleri Odasının konuyla ilişkili faaliyet ve görüşlerine yer verilmektedir. Çalışma, lunapark ve benzeri yerlerde can güvenliği ve esenliğin sağlanması bakımından kamusal denetim ve kontrollerin kilit bir yere sahip olması dolayısıyla önemlidir. Ayrıca bu alanda yapılan çalışmaların sınırlı olması dolayısıyla lunapark ve benzeri yerlerdeki kamusal denetim ve kontrollere yönelik yasal düzenlemeler açısından literatüre katkı sağlanması yanında yerel yönetimler ve toplum esenlik bakımından uygulamaya dönük olarak katkı sağlanması beklenmektedir.

Lunapark ve Benzeri Yerlerde Can Güvenliği ve Esenlik

Lunapark ve benzeri yerlerde meydana gelen kazalar, bu kazalar sonucunda oluşan can kayıpları ve yaralanmalara ilişkin olarak bilgi sunan ulusal bir raporlama sistemi mevcut değildir. Bu nedenle lunaparklarda yaşanan kazalar ve sonuçlarına ilişkin bilgilere internet aracılığıyla gazete haberleri taraması yoluyla erişilmiştir. Bu doğrultuda 2010-2025 yılları arasında Türkiye'de gerçekleşen lunapark kazalarına ilişkin olarak ulaşılan veriler aşağıda yer alan Tablo 1 'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Lunapark Kazaları 2010-2025[1]

Yıl	Kent	Eğlence Aracı	Sonuç
2025	Manisa/Turgutlu	Salıncak	2 ağır yaralı (Çocuk/13 yaş-6 yaş)
2025	Trabzon	Ranger (Kamikaze)	1 ağır yaralı (Çocuk/17 yaş)
2023	Bursa	Salıncak	17 yaralı
2023	İzmir/Buca	Salıncak	6 yaralı
2022	Antalya	Mini Maks	3 yaralı (Çocuk/11 yaş)
2022	Giresun	Tren	1 ölü (Kadın/27 yaş) 3 yaralı (2 Kadın/1 Erkek)
2022	Malatya	Gondol	1 ölü (Erkek/26 yaş)
2020	Aydın	Gondol	1 yaralı (Erkek/ Lunapark Çalışanı)
2019	Karaman	Tırtıl	4 yaralı (2 Çocuk/7 yaş-5 yaş/2 Kadın)
2019	Konya/Seydişehir	Dönme Dolap	1 ağır yaralı (Çocuk/11 yaş)
2019	Malatya	Crazy Dance	1 yaralı (Çocuk/15 yaş)
2018	Tekirdağ/Kapaklı	Balerin	1 ölü (Çocuk/13 yaş)
2017	Kırşehir	Elma Kurdu (Küçük Tren)	1 ölü (Erkek/47 yaş) 3 yaralı (1 Çocuk/6 yaş)
2016	Adana/Çukurova	Kule	11 hafif yaralı
2016	Eskişehir	Crayz Dance	3 hafif yaralı (Çocuk/14 yaş-14 yaş-16 yaş)

Tablo kapsamında yer alan verilere göre 2010-2025 yılları arasında meydana gelen 23 lunapark kazasında 11 kişi yaşamını yitirirken 60 kişi yaralanmıştır. Yaşamını yitiren 11 kişiden üçü çocuk, ikisi ise lunapark çalışanıdır. Kazalar sonucunda ağır yaralanan kişilerin sağlık durumlarının ne şekilde seyrettiğine dair herhangi bir bilgiye erişilemediğinin altını kalın olarak çizmek gerekmektedir. Dolayısıyla ağır yaralanan kişilerin yaşamını yitirip yitirmediği ya da kalıcı bir sağlık sorunuyla yaşamına devam etmek durumunda kalıp kalmadığı bilinmemektedir. Bununla birlikte bahsedilen kaynaklarda yaşanan bu

[1] Tablo medyadan edinilen veriler çerçevesinde çalışma kapsamında oluşturulmuştur (aa.com.tr, 10 Ağustos 2022; birgun.net, 11 Temmuz 2022; birgun.net, 23 Nisan 2023; haberler.com, 25 Temmuz 2011; haberturk.com, 7 Aralık 2010; hurriyet.com.tr, 5 Temmuz 2013; hurriyet.com.tr, 23 Ağustos 2014; hurriyet.com.tr, hurriyet.com.tr, 17 Temmuz 2017; 10 Haziran 2019; hurriyet.com.tr, 16 Haziran 2018; hurriyet.com.tr, 31 Mayıs 2019; hurriyet.com.tr, 8 Haziran 2019; milliyet.com.tr, 10 Eylül 2010; milliyet.com.tr, 21 Haziran 2011; milliyet.com.tr, 11 Haziran 2022; milliyet.com.tr, 3 Ağustos 2023; nefes.com.tr, 28 Haziran 2025; ntv.com.tr, 6 Haziran 2016; ntv.com.tr, 31 Ağustos 2016; ntv.com.tr, 29 Mart 2025; sabah.com.tr, 13 Haziran 2020; turkiyehaberajansi.com, 28 Haziran 2012; yeniasir.com.tr, 21 Haziran 2011).

kazalara tanık olan kişilerin dehşete kapıldığı, korku, panik ve endişe dolu anlar yaşadığı kayıt altına alınmıştır.

Öte yandan fiziksel yaralanma ya da ölümle sonuçlanmamış olmakla birlikte çok sayıda lunapark kazası meydana gelmektedir. Kahramanmaraş'ta bulunan bir lunaparkta 2024 yılında ranger (kamikaze) oyun aletinde 23 kişi bir saat boyunca havada baş aşağı mahsur kalmış, itfaiye ekiplerinin yardımlarıyla kurtarılmıştır. Panik yaşayan beş kişi, tedbir amaçlı hastaneye sevk edilmiştir (aa.com.tr, 28 Ağustos, 2024). 2024 yılında Trabzon'da bulunan bir lunaparkta gerçekleşen elektrik kesintisi sonucunda dönme dolapta mahsur kalan yirmi kişi, Trabzon Büyükşehir Belediyesi itfaiye ekipleri tarafından kurtarılmıştır. Elektrik kesintisi süresince dönme dolapta bulunan 20 kişinin panik yaşadığı kaydedilmiştir (ntv.com.tr, 25 Ağustos 2024). Ankara'da 2018 yılında Gençlik Parkı'nda bulunan lunaparkta, gondolun platforma çarparak hasar görmesi sonucunda 12 kişi kazadan yara almadan kurtulmuştur. Ancak büyük korku yaşayan kişilerin bir kısmı işletmeci hakkında şikâyette bulunmuştur (aa.com.tr, 17 Mart 2018).

2010-2025 yılları arasında yaşanan ve bir bölümü ölüm ve yaralanmalarla sonuçlanan lunapark kazaları, toplumun boş vakitlerini değerlendirdikleri oyun ve eğlence alanları olan lunaparkların hem hizmet alan kişiler hem çalışanlar bakımından riskli alanlar haline geldiğini ve bunun yanında toplumda korku, kaygı ve güvensizlik yarattığını ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan lunapark ve benzeri yerlerdeki kazalar ve neticelerine ilişkin olarak Türkiye'de yapılan akademik çalışmalar kısıtlıdır (Şimşek vd., 2024, s. 188). Bu çerçevede Deniz vd. (2010) ile Şimşek vd. (2020) tarafından yayımlanan iki çalışmaya ulaşılmıştır.

Deniz vd. (2010) tarafından yapılan çalışmada, aynı lunaparkta farklı zamanlarda ahtapot olarak adlandırılan eğlence aracından düşme

sonrasında acil servise yapılan başvurular incelenmiştir. Bu kapsamda başvuruda bulunan üç vaka tespit edilmiş ve bu vakalardan birinin ölümle sonuçlandığı, ikisinin sağlıkla taburcu edildiği ortaya konmuştur (Deniz vd., 2010).

Şimşek vd. (2024) 2014-2023 yılları arasında lunapark kazası sonucunda Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalına başvuran toplam 12 vaka incelemiştir. Çalışma kapsamında ortaya çıkan sonuçlar, dört vakanın balerinde, üç vakanın dönme dolapta, iki vakanın hız treninde (roller coaster), iki vakanın atlıkarıncada ve bir vakanın çarpışan otoda gerçekleştiğini göstermektedir. Vakaların dokuzu düşme ve sürüklenme, ikisi düşme ve nesne altında sıkışma, biri ise ezilme nedeniyle meydana gelmiştir. Altı vaka, basit tıbbi müdahaleyle tedavi edilirken, altı vaka daha kapsamlı tıbbi bakım gerektirmiş, bunlardan birinde hayati tehlike oluşmuştur. Ancak vakaların hiçbiri ölümle sonuçlanmamıştır (Şimşek vd., 2024).

Görüldüğü üzere bu iki akademik çalışma kapsamında elde edilen veriler, lunapark kazaları sonucunda ölüm ve yaralanmalar olduğunu ortaya koymaktadır.

Lunapark ve Benzeri Yerlere Yönelik Kamusal Denetim ve Kontrollerin Yasal Çerçevesi

Lunapark ve benzeri yerlerde güvenlik ve esenliğin temini açısından kamusal denetim ve kontrollere yönelik mevzuat incelemesi yapıldığında iki farklı alan ile karşılaşılmaktadır. Bunlardan ilki ve ön planda olanı yerel yönetimlerle ilişkili olarak İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'tir. İkincil olarak iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı çerçevesindeki düzenlemeler ise İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği, İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği

ve İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği şeklindedir.

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik Kapsamında Kamusal Denetim ve Kontroller

10.08.2005 tarihinde yürürlüğe giren İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik, esas olarak, kapsamına giren iş yerlerinin ruhsatlandırılması ve denetlenmesine ilişkin iş ve işlemleri düzenlemektedir (RG: 10.08.2005/25902).

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in 4. maddesinin (b) bendinde "faaliyeti sırasında çevresinde bulunanlara biyolojik, kimyasal, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden az veya çok zarar veren veya vermesi muhtemel olan ya da doğal kaynakların kirlenmesine sebep olabilecek müesseseler" "gayrisıhhî müessese", (f) bendinde "gayrisıhhî müessese dışında kalan iş yerleri" "sıhhî müessese" olarak tanımlanmıştır. Aynı maddenin (g) bendinde "lunaparklar, sirkler ve benzeri yerler" "umuma açık istirahat ve eğlence yeri" olarak belirlenmiştir (RG: 10.08.2005/25902).

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in 4. maddesinin (a) bendinde iş yerlerinin ruhsatlandırılması ve denetlenmesine dair iş ve işlemlerde hangi idarelerin yetkili olduğu konusuna açıklık getirilmektedir. Buna göre, belediye hudutları ile mücavir alan dışında ve kanunlarda münhasıran il özel idaresinin yetkili kılındığı konularda il özel idaresi; belediye hudutları ve mücavir alan içinde kalan yerlerde büyükşehir belediyesi olması halinde büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu konularda büyükşehir belediyesi ve bunların dışında kalan konularda büyükşehir belediyesi içinde kalan ilçe belediyeleri; belediye hudutları ile mücavir alan içinde kalan yerlerde belediyeler yetkili idaredir (RG: 10.08.2005/25902).

Sıhhî iş yerlerinin ruhsatlandırılması sırasında İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'te belirtilen genel şartların yanı sıra

sınıflarına ve özelliklerine göre Ek-1'de belirtilen şartların aranacağı 14. maddede ifade edilmiştir (RG: 10.08.2005/25902). Buna göre "Sıhhî Müesseseler İçin Sınıflarına ve Özelliklerine Göre Aranacak Nitelikler" başlıklı Ek-1'de yer alan "H- Tiyatro, Sinema, Düğün Salonu, Sirk, Lunapark, Gösteri Merkezi ve Diğer Parklar" bölümünde, "Sirkler ve lunaparklar" başlıklı (e) bendi ile "Açık ve kapalı alanlarda bulunan oyun, eğlence, su, spor ve macera parkları ile teleferikler" başlıklı (f) bendindeki düzenlemeler (RG: 10.08.2005/25902) lunapark ve benzeri yerlerin denetim ve kontrollerine ilişkin açıklık getirmektedir.

Lunapark ve benzeri yerler, İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik kapsamında umuma açık istirahat ve eğlence yeri olarak sayılmakta ve sıhhî müessese sınıfına girmektedir. Lunaparklara benzer yerlere karşılık olarak ise açık ve kapalı alanlarda bulunan oyun, eğlence, su, spor ve macera parkların anlaşılması gerektiği düşünülmektedir. Bununla birlikte açık ve kapalı alanlarda bulunan oyun, eğlence, su, spor ve macera parklarının, ancak 2020 yılında yapılan değişiklikle (RG: 09.06.2020/31150) İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik kapsamına alındığının altını çizmek gerekmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu kapsamında nüfusu 5.000'i aşan yerlerde belediye kurulabileceği belirtilirken, nüfusa bakılmaksızın il ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunluluğu getirilmiştir (RG: 13.07.2005/25874). Bunun yanında 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5216 sayılı Büyükşehir Kanunu'nda yapılan değişiklikle büyükşehir belediyelerinin sınırları, il sınırı olarak belirlenerek genişletilmiştir (RG: 06.12.2012/28489). Bu düzenlemeler çerçevesinde kamusal denetim ve kontrollerde yetkili idare, çoğunlukla, ruhsatı veren belediyedir. Bununla birlikte, yetkili idarenin, kent ölçeğine ve yetki sınırlarına göre büyükşehir belediyesi

ve ilçe belediyesi şeklinde değişiklik gösterebileceğini unutmamak gerekir.

Yönetmelik Ek-1 H- Tiyatro, Sinema, Düğün Salonu, Sirk, Lunapark, Gösteri Merkezi ve Diğer Parklar bölümü aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir (RG: 10.08.2005/25902):

> e) Sirkler ve lunaparklar
>
> 1- (Değişik: RG-9/6/2020-31150-C.K-2626/9 md.) (Değişik birinci cümle: RG-17/4/2021-31457-C.K.-3835/8 md.) Sirkler ve lunaparklardaki konstrüksiyon, ekipman ve makinelerin kontrolü ve bakımı ayda iki defadan az olmamak üzere düzenli olarak en az bir makine veya elektrik mühendisi ile birlikte en az bir makine veya elektrik teknisyeni tarafından yapılır. Düzenli kontrol ve bakımlar, bu maddede belirtilenlerin gözetimi altında yetkili teknik servisler tarafından da yapılabilir. Bakımların yetkili teknik servisler tarafından yapılmış olması, bu maddede belirtilen yetkili kişilerin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.
>
> 2- Hareket eden makine ve oyun araçlarında emniyet kemeri bulundurulacaktır.
>
> 3- Can ve mal emniyeti için gerekli tedbirler alınacaktır.
>
> 4- Elektrik kesilmesinde otomatik devreye girecek yeterli kapasiteye sahip jeneratör bulunacaktır.
>
> (…)
>
> f) Açık ve kapalı alanlarda bulunan oyun, eğlence, su, spor ve macera parkları ile teleferikler (Ek: RG-9/6/2020-31150-C.K-2626/9 md.)
>
> 1-(Değişik birinci cümle: RG-17/4/2021-31457-C.K.-3835/8 md.) Parkurlar ve parklardaki konstrüksiyon, ekipman ve makinelerin kontrolü ve bakımı ayda iki defadan az olmamak üzere düzenli olarak en az bir makine veya elektrik mühendisi ile birlikte en az bir makine veya elektrik teknisyeni tarafından yapılır. Düzenli kontrol ve bakımlar, maddede belirtilenlerin gözetimi altında yetkili teknik servisler

> tarafından da yapılabilir. Bakımların yetkili teknik servisler tarafından yapılmış olması bu maddede belirtilen yetkili kişilerin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. (…)

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in 13. maddesinde, iş yeri açma ve çalışma ruhsatı verilen iş yerlerinin, yetkili idarelerce, ruhsatın verildiği tarihten itibaren en geç bir ay içinde kontrol edileceği, bu süre içinde kontrol edilmemesi durumunda iş yeri ruhsatının kesinleşeceği, kontrol görevini yerine getirmeyen yetkili idare görevlileri hakkında yasal işlem yapılacağı hüküm altına alınmıştır (RG: 10.08.2005/25902).

Bu hükümler çerçevesinde belediyeler tarafından ilk olarak ruhsat almak için başvuru yapan lunapark ve benzeri yerlerin yasal gereklilikleri taşıyıp taşamadığına bakılacaktır. Sonrasında ise belediyeler tarafından lunapark ve benzeri yerlerde yapılacak ilk kontrol, verilen ruhsatın kesinleşmesine yönelik olarak gerçekleştirilecektir. Bu kapsamda en geç ruhsatın verilmesini takip eden bir ay içerisinde lunapark ve benzeri yerlerin yasal gereklilikleri yerine getirip getirmediğinin kontrol edilmesi gereklidir. Kontrolün yapılmaması halinde ruhsat kesinleşmiş sayılacaktır.

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in 13. maddesinde ayrıca, iş yeri açma ve çalışma ruhsatının verilmesinden sonra yapılacak denetimlerde, mevzuata uygun olmayan unsurların ve eksikliklerin saptanması durumunda bu eksiklik ve kusurların giderilmesi için bir defaya mahsus olmak üzere 15 günlük süre tanınacağı, verilen süre içinde saptanan eksiklik ve hataların giderilmemesi halinde ruhsatın iptal edilerek iş yerinin kapatılacağı, bununla birlikte ilgililerin yalan, yanlış ve yanıltıcı beyanı var ise haklarında yasal işlem yapılacağı belirlenmiştir (RG: 10.08.2005/25902).

Bu düzenlemeler kapsamında lunapark ve benzeri yerlerdeki belediyeler tarafından yapılması öngörülen denetim ve kontrollerin,

asıl olarak, ilk aşamada ruhsat verilmesi ve ilerleyen dönemlerde ruhsat şartlarının devam edip etmediğine yönelik bir denetim ve kontrol olduğu anlaşılmaktadır. Ancak ruhsat verilmesi aşamasında yapılacak denetim ve kontrollerde bir süre öngörülürken, ruhsat verilmesinden sonraki denetim ve kontrollerin periyoduna ilişkin olarak açık bir belirleme bulunmamaktadır.

Lunaparklar ile açık ve kapalı alanlarda bulunan oyun, eğlence, su, spor ve macera parklarındaki denetim ve kontroller, konstrüksiyon, ekipman ve makinelerin kontrolü ve bakımının ayda iki defadan az olmamak üzere en az bir makina veya elektrik mühendisi ile birlikte en az bir makina veya elektrik teknisyeni tarafından veyahut bu kişilerin gözetimi altında yetkili teknik servisler tarafından yapılıp yapılmadığının kontrol edilmesini içermektedir. Bu kapsamda öncelikle söz konusu işlemlerin yapılıp yapıldığına dair kanıtlayıcı belge niteliğindeki raporların var olup olmadığına bakılması ve sonrasında raporların gerçeği yansıtıp yansıtmadığın incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Denetim ve kontroller kapsamında ayrıca lunaparklarda hareket eden makine ve oyun araçlarında emniyet kemeri bulundurulup bulundurulmadığı, can ve mal emniyeti için gerekli tedbirlerin alınıp alınmadığı, yeterli kapasiteye sahip jeneratör bulunup bulunmadığına bakılması gerekmektedir. Ayrıca belirtmek gerekirse, bu denetim ve kontroller açık ve kapalı alanlarda bulunan oyun, eğlence, su, spor ve macera parkları için getirilmemiştir.

Burada altı çizilmesi gereken bir diğer husus ise İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'te 2021 yılına kadar lunaparklar ile açık ve kapalı alanlarda bulunan oyun, eğlence, su, spor ve macera parklarında; konstrüksiyon, ekipman ve makinelerin düzenli olarak kontrolü ve bakımından sorumlu olmak üzere en az bir makina veya elektrik mühendisi ve en az bir makina veya elektrik

teknisyeni bulundurulması zorunluluğunun getirilmiş olmasıdır. Ancak 2021 yılında yapılan değişiklikle (RG: 17.04.2021/31457) bu zorunluluk kaldırılarak, lunapark ve benzeri yerlerdeki konstrüksiyon, ekipman ve makinelerin kontrolü ve bakımının asgari ayda iki kez düzenli şekilde, en az bir makina veya elektrik mühendisi ile birlikte en az bir makina veya elektrik teknisyeni tarafından ya da bu kişilerin gözetimi altında yetkili teknik servisler tarafından yapılması gerekliliği yönündeki mevcut düzenlemeye geçilmiştir.

Bu çerçevede lunapark ve benzeri yerlerde konstrüksiyon, ekipman ve makinelerin düzenli olarak kontrolü ve bakımından sorumlu olmak üzere en az bir makina veya elektrik mühendisi ve en az bir makina veya elektrik teknisyeni bulundurulması zorunluluğunun kaldırılmasının, bu yerlerdeki can güvenliği ve esenliğin sağlanması bakımından bir geriye gidiş olduğu düşünülmektedir.

Diğer yandan belediyeler tarafından söz konusu denetim ve kontrollerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine dair bir raporlama sistemi mevcut değildir. Kaldı ki belediyelerin bu denetimleri gerçekleştirecek nitelik ve nicelikte personele sahip olup olmadığı hususu da ayrı bir tartışma konusu yaratmaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı Kapsamında Kamusal Denetim ve Kontroller

Kamu ve özel sektöre ait bütün işleri ve iş yerlerini kapsayan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, iş sağlığı ve güvenliğinin temin edilmesi ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesine yönelik olarak işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerini düzenlemektedir (RG: 30.06.2012/28339).

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. maddesinin ilk fıkrasına göre işveren genel olarak, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü kılınmıştır (RG: 30.06.2012/28339).

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 3. maddesi kapsamında tehlike sınıfı "iş sağlığı ve güvenliği açısından, yapılan işin özelliği, işin her safhasında kullanılan veya ortaya çıkan maddeler, iş ekipmanı, üretim yöntem ve şekilleri, çalışma ortam ve şartları ile ilgili diğer hususlar dikkate alınarak işyeri için belirlenen tehlike grubu" biçiminde tanımlanmaktadır (RG: 30.06.2012/28339).

İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği Ek-1 İşyeri Tehlike Sınıfları Listesi kapsamında "eğlence parkları ve tema parklarının faaliyetleri" tehlikeli sınıf arasında sayılmaktadır (RG: 26.12.2012/28509).

Buna göre lunapark ve benzeri yerler, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamına girmekte olup, İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği ve İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği'nde yer alan düzenlemelere tabidir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği ve İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği çerçevesinde yapılan iş ve kullanılan makine ve ekipmanlarla ilgili risk değerlendirmesi yapılarak tehlikelerin belirlenmesi ve bu tehlikelere yönelik gerekli güvenlik önlemlerinin alınması; makine ve ekipmanların güvenliğine yönelik gerekli bakım ve periyodik kontrollerin sistematik olarak yapılması; çalışanlar için sağlık raporu aranarak işe uygunluğunun tespit edilmesi; çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitimler verilmesi ve iş yerine ait tehlikelere ilişkin bilgilendirme yapılması; iş sağlığı ve güvenliğine yönelik profesyonel hizmet alınması (iş yeri hekimi, iş güvenliği uzmanı bulundurulması) başta olmak üzere işverene çeşitli yükümlülükler getirilmiştir (RG: 30.06.2012/28339; RG: 29.12.2012/28512; RG: 25.04.2013/28628).

İş sağlığı ve güvenliğini sağlamaya yönelik tedbirlerin yerine getirilip getirilmediğin izlenmesine ilişkin olarak teftiş, inceleme, araştırma,

kontrol, denetim hususunda yetki ve sorumluluk Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı uhdesindedir (RG: 30.06.2012/28339; RG: 29.12.2012/28512; RG: 10.07.2018/30474).

İş sağlığı ve güvenliği mevzuatı kapsamında lunapark ve benzeri yerlerde, makine ve ekipmanlarla ilgili risk değerlendirmesi yapılıp yapılmadığı, tehlikelerin belirlenip belirlenmediği ve bu tehlikelere yönelik gerekli güvenlik önlemlerinin alınıp alınmadığı, makine ve ekipmanların güvenliğine ilişin gerekli bakım ve periyodik kontrollerin düzenli olarak yapılıp yapılmadığı yanında çalıştırılanların işe uygun olup olmadığı, olası tehlikelere dair bilgilendirilip bilgilendirilmediği ile güvenlik konusunda eğitim alıp almadığı ve iş yeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının olup olmadığının denetim ve kontrolünün Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca lunapark ve benzeri yerlere yönelik gerçekleştirilmesi gereken denetim ve kontrollere yönelik olarak bir raporlama sistemine erişilememiştir. Dolayısıyla söz konusu denetim ve kontrollerin yapılıp yapılmadığı yönünde kesin bir kanıya varılamamaktadır.

Lunapark ve Benzeri Yerlere Yönelik Kamusal Denetim ve Kontrollerde Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Makina Mühendisleri Odasının Konumu

TMMOB Makina Mühendisleri Odası, 1954 yılında 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu ile kurulmuş Anayasa'nın 135. maddesinde tanımlanan kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Makina Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliği'ne göre TMMOB Makina Mühendisleri Odasının amaçları arasında iş ve işçi güvenliği, ergonomi, ölçüm ve test cihazlarının kalibrasyonu vb. sanayie yönelik araştırma, geliştirme konularında teknik ve bilimsel çalışmalarda

bulunmak, ihtiyaç duyulan ölçüm, test ve kontrolleri yapmak ve raporlandırmak, uygunluk değerlendirme ve belgelendirme faaliyetlerinde bulunmak, üyelerinin uzmanlık çalışmalarını toplumun yararına sunmak yer almaktadır (RG: 15.03.2002/24696).

TMMOB Makina Mühendisleri Odası, Türk Akreditasyon Kurumu tarafından A Tipi Muayene Kuruluşu olarak 17 Mayıs 2004 tarihinde akredite edilmiştir. Buna göre Akreditasyon kapsamında basınçlı kaplar ve kaldırma-iletme makinalarının periyodik kontrolleri, insan taşımak üzere tasarlanan kablolu taşıma sistemlerinin kontrolleri, asansör yıllık ve periyodik kontrolleri, gaz yakma tesislerinin baca, tesis ve yerleşim uygunluğu denetimleri ve gürültü, titreşim, baca gazı ölçümleri konuları yer almaktadır (TMMOB Makina Mühendisleri Odası Muayene Kuruluşu, t.y.).

TMMOB Makina Mühendisleri Odası tarafından lunapark ve benzeri yerlerde can güvenliği ve esenliğin sağlanmasına yönelik olarak gerçekleştirilen iki temel faaliyet alanından söz edilmesi yerinde olacaktır. İlk faaliyet alanı, hizmete geçilmesinin öncesinde (dönem başlangıçları, ilk kurulum, büyük revizyonlar sonrası vb.) lunapark ve benzeri yerlerde, belediyelerden talep gelmesi halinde ilgili mevzuat ve standartlar kapsamında inceleme yapılarak, bilirkişi olarak rapor sunulmasıdır. Bu yerlerde meydana gelen kazalarla ilgili inceleme yapılarak sonuçları hakkında rapor hazırlanması ikinci faaliyet alanıdır (TMMOB Makina Mühendisleri Odası Muayene Kuruluşu, t.y.).

Bunun yanında TMMOB Makina Mühendisleri Odası lunaparklarda can güvenliği ve esenliğin sağlanmasına yönelik olarak görüşlerini muhtelif zamanlarda kamuoyu ile paylaşmaktadır. TMMOB Makina Mühendisleri Odası tarafından pek çok kez, lunapark ve benzeri yerlerdeki kazalar sonucunda yaşanan can kayıpları ve yaralanmaların yürürlükteki mevzuatın ve denetimlerin yetersiz olmasından kaynaklandığı, denetimsizliğin facialara yol açtığı yönünde beyanlarda

bulunularak, “kamusal denetim" ve "mühendislik uygulamalarının” dışladığının altı çizilmiştir (TMMOB Makina Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, 2015).

Bu tespitlerin yanı sıra TMMOB Makina Mühendisleri Odası tarafından lunapark ve benzeri yerlerde can güvenliği ve esenliğin sağlanmasına yönelik yapılması gerekenler hakkında muhtelif zamanlarda görüş beyanında bulunulmaktadır. Bu kapsamda mühendis ve teknisyen istihdamının zorunlu olması; eğlence araçlarının günlük ve aylık periyodik bakım ve onarımlarının yapılması ve yapılan bu bakım ve onarımların kayıt altına alınması; eğlence araçlarında, gerçekleştirilen periyodik kontrollerin ne zaman yapıldığını ve tekrar ne zaman yapılacağını gösteren-asansörlerde bulunan bilgilendirme etiketlerine benzer- etiketlerin bulunması; eğlence araçlarının her gün kontrol edilerek, öncelikle boş olarak çalıştırılması; personele eğitim verilmesi, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasına yönelik gereken tedbirlerin alınması gibi hususlar dikkat çekmektedir (y.y., 2011; TMMOB Makina Mühendisleri Odası, t.y; TMMOB Makina Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, 2015; TMMOB Makina Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, 2017; TMMOB Makina Mühendisleri Odası Eskişehir Şubesi, 2016; TMMOB Makina Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, t.y.).

Öte yandan TMMOB Makina Mühendisleri Odası, edindiği bilgi ve birikimi paylaşmak, iş yeri ruhsatı düzenlenmesi aşaması yanında sağlıklı ve güvenli kullanımı için makinelerin mevzuatta tanımlı periyodik kontrollerinin yapılmasında görev almak, eğlence makinelerinin operatör ve bakım personeline eğitim vermek gibi konularda destek ve katkı sunmak üzere hazır olduklarını yetkililere ve kamuoyuna duyurmaktadır. Ayrıca TMMOB Makina Mühendisleri Odası, çözümün "kamusal denetim" olduğuna işaret ederek ilgili bakanlıkları ve yerel yönetimleri gerekli tedbirleri almak üzere mevzuat düzenlemesi yapılması konusunda acil olarak göreve

çağırmaktadır (TMMOB Makina Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, 2015).

Sonuç ve Değerlendirme

Lunapark ve oyun, eğlence, su, spor ve macera parkları gibi benzeri yerler kişiler için boş vakitlerin değerlendirilmesi açısından cazibe merkezleri olmaya devam etmektedir. Bu yerler, yaz mevsimi boyunca açık alanlarda geçici süreli olarak veyahut alışveriş merkezlerinde tüm yıl boyunca hizmet verebilmektedir.

Lunapark ve benzeri yerlerde meydana gelen kazalar sonucunda can kaybından ağır ya da hafif yaralanmalara kadar pek çok istenmeyen durum oluşabilmektedir. Bunun yanında meydana gelen kazalar ile bu kazalar neticesinde yaşanan can kaybı ve yaralanmalar ve sonrasında uygulanan işlemlere dair ulusal bir veri sistemi bulunmamaktadır. Dolayısıyla konuyla ilgili kişiler ve kamuoyu, bilgi alma hakkından mahrum bırakılmaktadır. Bu doğrultuda lunapark ve benzeri yerlerde yaşanan kazalar ile bu kazaların yol açtığı durumların topluma duyurulmasını temin edecek bir bilgilendirme sistemi kurulmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Diğer taraftan lunapark ve benzeri yerlerde can güvenliği ve esenliğin sağlanmasının toplumsal bir gereksinime karşılık gelmesi ve kamu yararını içermesi dolayısıyla bir kamu hizmeti olarak kavranması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakımdan ekseriya özel kişilerce işletilen bu yerlerin kamu kuruluşları tarafından düzenli ve sürekli olarak denetim ve kontrol altında bulundurulması ve bu yerlerde yaşanan kazalar ve sonucunda ortaya çıkan can kaybı ve yaralanmaların ortadan kaldırılmasına yönelik tüm tedbirlerin alınmasının sağlanması gerekmektedir.

Yürürlükte olan mevzuat çerçevesinde kamusal denetim ve kontrollerde yetkili idarenin esas itibarı ile belediyeler olduğu ortaya konulmuştur. Bununla beraber iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin

düzenlemeler kapsamında tehlikeli sınıfa giren lunapark ve benzeri yerlerde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının denetim, teftiş, kontrol ve benzeri görevleri bulunduğu anlaşılmaktadır.

Lunapark ve benzeri yerlerde meydana gelen kazalar ve bu kazalar sonucunda yaşanan can kaybı ve yaralanmaları, kamusal denetim ve kontrollerin son derece sınırlı ve yetersiz olduğunun bir göstergesi olarak kabul etmek gerekmektedir. Bununla birlikte bu denetim ve kontrollerin yapılıp yapılmadığına ve/veyahut sonuç ve etkilerine ilişkin bir raporlama sistemine ulaşılamamaktadır.

Konuya ilişkin olarak TMMOB Makina Mühendisleri Odasının görüş ve beyanlarının çalışma kapsamında ulaşılan sonuçları desteklediği görülmüştür. Bununla birlikte Deniz vd. (2010, s. 23) tarafından yapılan çalışma kapsamında lunapark ve benzeri yerlerde meydana gelen kazaların önüne geçilebilmesi için, eğlence araçlarının kontrollerinin düzenli olarak yapılması yanında bakım ve güvenlik açısından yeterli görülmeyenlerin kullanılmasına izin verilmemesinin gerekli olduğuna işaret edilmiştir.

Bu çerçevede lunapark ve benzeri yerlerde güvenlik ve esenliğin temini için yeni bir mevzuata ihtiyaç bulunduğu sonucuna varılmıştır. TMMOB Makina Mühendisleri Odası ve bilim insanları başta olmak üzere uzman ve ilgili tüm tarafların katılımıyla en kısa zamanda yeni bir düzenlemenin hazırlanarak hayata geçirilmesinin önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir. Yapılacak düzenlemede bilimsel ve objektif kriterler esas alınarak, lunapark ve benzeri yerlerde güvenlik ve esenliğin teminine yönelik olarak öncelikle iş yeri sahiplerine düşen yükümlülüklerin belirlenmesi gerekmektedir. İkincil olarak nihayetinde bir kamu hizmeti olan denetim ve kontrollerin hangi kurum ve kuruluşların uhdesinde olacağı, içeriği ile periyodunun açık ve net olarak ortaya konması gerekmektedir. Gerekli idari, teknik ve personel donanım ve yeterliliğinin sağlanması dikkate alınarak halka

en yakın hizmet birimleri olarak belediyelerin kamusal denetim ve kontrollerde birinci derecede sorumlu olması yerinde olacaktır. Bunun yanında kamusal denetim ve kontrollere, hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşu olarak TMMOB Makina Mühendisleri Odası tarafından destek ve katkı sağlamasına olanak verecek düzenlemelerin yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca lunapark ve benzeri yerlerde can güvenliği ve esenliğin teminine yönelik olarak iş yeri sahiplerince üstlenilmesi gereken ve fiili olarak yerine getirilen sorumluluklar ile gerçekleştirilen kamusal denetim ve kontrollerin ilgili tüm taraflara ve kamuoyuna düzenli ve sürekli olarak duyurulmasına ilişkin bir raporlama sistemine dair belirlemelere, yapılacak olan yeni düzenleme kapsamında yer verilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

Kaynakça

Birincil Kaynaklar

Belediye Kanunu, RG: 13.07.2005/25874, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 1, RG: 10.07.2018/30474, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf

İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği, RG: 25.04.2013/28628, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18318&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5

İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği, RG: 29.12.2012/28512, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16924&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, No: 6331, RG: 30.06.2012/28339, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6331&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği, RG: 26.12.2012/28509, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16909&MevzuatTur=9&MevzuatTertip=5

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik, RG: 10.08.2005/25902, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20059207&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, RG: 09.06.2020/31150, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200609-22.pdf

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, RG: 17.04.2021/31457, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210417-2.pdf

Makina Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliği, RG: 15.03.2002/24696, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/03/20020315.htm#3

On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG: 06.12.2012/28489, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6360&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, No: 2709, RG: 09.11.1982/17863/Mükerrer, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

Diğer Kaynaklar

Anadolu Ajansı. (2018, 17 Mart). Gençlik Parkı'nda 'gondol' kazası. https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/genclik-parkinda-gondol-kazasi/1091850?utm_source=chatgpt.com Erişim: 10.08.2025

Anadolu Ajansı. (2022, 10 Ağustos). Giresun'da lunaparkta trenin raydan çıktığı kazada yaralanan 4 kişiden biri öldü. https://www.aa.com.tr/tr/gundem/giresunda-lunaparkta-trenin-raydan-ciktigi-kazada-yaralanan-4-kisiden-biri-oldu/2657853 Erişim: 31.08.2025

Anadolu Ajansı. (2024, 28 Ağustos). Kahramanmaraş'ta lunaparkta yüksekte 1 saat asılı kalan 23 kişi kurtarıldı. https://www.aa.com.tr/tr/gundem/kahramanmarasta-lunaparkta-yuksekte1-saat-asili-kalan-23-kisi-kurtarildi/3315569, Erişim: 10.08.2025

Birgün Gazetesi. (2022, 11 Temmuz). Gondolda açılan kemer ölüm getirdi. https://www.birgun.net/haber/gondolda-acilan-kemer-olum-getirdi-395044 Erişim: 29.08.2025

Birgün Gazetesi. (2023, 23 Nisan). Bursa'da lunaparkta kaza: Çok sayıda yaralı var. https://www.birgun.net/haber/bursada-lunaparkta-kaza-cok-sayida-yarali-var-431230 Erişim: 31.08.2025

Braksiek R. J, ve Roberts D. J. (2002). Amusement park injuries and deaths. Ann Emerg Med, 39 (1), ss. 65-72.

Deniz, T., Kandiş, H., Ülger, H., & Agalar, F. (2010). Emergency Department Visits Secondary to Amusement Park Injury. Journal of Emergency Medicine Case Reports 1(1), ss. 21-23.

Haberler.com. (2011, 25 Temmuz). Antalya'da Lunaparktaki Ölüm. https://www.haberler.com/yerel/antalya-da-lunaparktaki-olum-2889539-haberi/ 24.08.2025 Erişim: 31.08.2025

Habertürk. (2010, 7 Aralık). Lunaparkta korkunç ölüm. https://www.haberturk.com/yasam/haber/578928-lunaparkta-korkunc-olum Erişim: 28.08.2025

Hürriyet Gazetesi. (2013, 5 Temmuz). Lunapark'ta 'balerin' kazası: 2 yaralı. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/lunaparkta-balerin-kazasi-2-yarali-23658951 Erişim: 21.08.2025

Hürriyet Gazetesi. (2014, 23 Ağustos). Bodrum'da lunaparkta ölüm. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/bodrumda-lunaparkta-olum-27058336 Erişim: 27.08.2025

Hürriyet Gazetesi. (2017, 17 Temmuz). Lunaparkta eğlence treni devrildi: 1 ölü, 3 yaralı. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/lunaparkta-eglence-treni-devrildi-1-olu-3-yarali-40522148 Erişim: 27.08.2025

Hürriyet Gazetesi. (2018, 16 Haziran). Lunaparkta balerin faciası. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/lunaparkta-balerin-faciasi-40868909 Erişim: 25.08.2025

Hürriyet Gazetesi. (2019, 31 Mayıs). 11 yaşındaki çocuk lunaparkta ölümden döndü!. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/saclari-donme-dolaba-takilan-cocuk-yaralandi-41231361 Erişim: 30.08.2025

Hürriyet Gazetesi. (2019, 8 Haziran). Lunaparkta dehşet anları. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/lunaparkta-dehset-anlari-41237797 Erişim: 23.08.2025

Hürriyet Gazetesi (2019, 10 Haziran). 10 günde 3. kez oldu... Lunaparkta korkunç olay!. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/10-gunde-3-kez-oldu-lunaparkta-korkunc-olay-41239971 Erişim: 30.08.2025

Milliyet Gazetesi. (2010, 10 Eylül). Çocuklarını korumak isterken öldü Lunaparkta öldüren kaza. https://www.milliyet.com.tr/gundem/cocuklarini-korumak-isterken-oldu-lunaparkta-olduren-kaza-1287432 Erişim: 31.08.2025

Milliyet Gazetesi. (2011, 21 Haziran). Lunaparkta dehşet. https://www.milliyet.com.tr/gundem/lunaparkta-dehset-1404726 Erişim: 28.08.2025

Milliyet Gazetesi. (2022, 11 Haziran). Lunaparkta feci olay! Salıncak platformdan çıktı, çocuklar altında kaldı. https://www.milliyet.com.tr/gundem/lunaparkta-feci-olay-salincak-platformdan-cikti-cocuklar-altinda-kaldi-6771306 Erişim: 28.08.2025

Milliyet Gazetesi. (2023, 3 Ağustos). İzmir'de lunaparkta kaza! Görüntüler ortaya çıktı. https://www.milliyet.com.tr/gundem/izmirde-lunaparkta-kaza-goruntuler-ortaya-cikti-6985575, Erişim: 11.08.2025

Nefes. (2025, 28 Haziran). Lunaparkta eğlence kabusa döndü! Salıncak koptu, iki çocuk yoğun bakımda. https://www.nefes.com.tr/lunaparkta-eglence-kabusa-dondu-salincak-koptu-iki-cocuk-yogun-bakimda-44759 Erişim: 28.08.2025

Ntv. (2016, 31 Ağustos). Adana'da lunaparkta kaza: 11 yaralı. https://www.ntv.com.tr/turkiye/lunaparkta-kaza-11-yarali,82MzN9ckN0q7bCx7_T49jw Erişim: 31.08.2025

Ntv. (2016, 6 Haziran). Eskişehir'de lunaparkta kaza: 3 yaralı. https://www.ntv.com.tr/turkiye/lunaparkta-kaza-3-yarali,dOpsU2BuEkGwrhnNwTkEcw Erişim: 29.08.2025

Ntv. (2024, 25 Ağustos). Trabzon'da dönme dolapta mahsur kalan 20 kişi kurtarıldı. https://www.ntv.com.tr/turkiye/trabzonda-donme-dolapta-mahsur-kalan-20-kisi-kurtarildi%2Chi_O1YPrC0eenyYfsjUMVQ?utm_source=chatgpt.com Erişim: 23.08.2025

Ntv. (2025, 29 Mart). Lunaparkta feci kaza: 17 yaşındaki Rabia Nur yaşam savaşı veriyor. https://www.ntv.com.tr/turkiye/lunaparkta-feci-kaza-17-yasindaki-rabia-nur-yasam-savasi-veriyor,U9IQrtzlH06fibGQxceoLg Erişim: 28.08.2025

Omoyi, C.O., Agbonko, E.B., Gideon, A.O.G. ve Ushie, D.O. (2024). Improving Operational Safety of Recreational Parks Through Safety Risk Assessment. Nigeria Journal of Engineering Science Research (NIJESR), 7(1), ss. 61-68.

Sabah Gazetesi. (2020, 13 Haziran). Aydın'da lunapark kazası. https://www.sabah.com.tr/aydin/2020/06/13/aydinda-lunapark-kazasi Erişim: 28.08.2025

Şimşek Ü., Saka B., Kılıboz T., Polat N., Köse Ö. S., Karbeyaz K. (2024). Forensic medical assessment of amusement park injuries. Cerasus Journal of Medicine 1(3), ss. 185-189.

TDK, Türk Dil Kurumu Sözlükleri. https://sozluk.gov.tr/, Erişim: 23.08.2025

TMMOB Makina Mühendisleri Odası Ankara Şubesi. (2015, 20 Haziran). Lunaparklarda Denetimsizliğe Dikkat! Yeni Facialar Olmadan Önlem Alınmalı... https://mmo.org.tr/ankara/basin-aciklamasi/lunaparklarda-denetimsizlige-dikkat-yeni-facialar-olmadan-onlem-alinmali Erişim: 01.09.2025

TMMOB Makina Mühendisleri Odası Ankara Şubesi. (2017, 13 Mayıs). Lunapark ve Eğlence Alanlarındaki Denetimsizlik, Yeni Facialaın Habercisi https://mmo.org.tr/ankara/basin-aciklamasi/lunapark-ve-eglence-alanlarindaki-denetimsizlik-yeni-facialarin-habercisi Erişim: 01.09.2025

TMMOB Makina Mühendisleri Odası Eskişehir Şubesi. (2016, 5 Haziran). Lunapark ve Eğlence Alanlarındaki Denetimsizlik, Yeni Facialara Davetiye Çıkarıyor! https://mmo.org.tr/eskisehir/haber/lunapark-ve-eglence-alanlarindaki-denetimsizlik-yeni-facialara-davetiye-cikariyor Erişim: 01.09.2025

TMMOB Makina Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi. (t.y.) Denetimsiz Lunaparklar Tehlike Saçıyor! Ne Yapılmalı? https://www.mmo.org.tr/istanbul/basin-aciklamasi/denetimsiz-lunaparklar-tehlike-saciyor-ne-yapilmali Erişim: 01.09.2025

TMMOB Makina Mühendisleri Odası Muayene Kuruluşu. (t.y.). Lunapark İncelemeleri http://www.mmomuayene.org/?page_id=382 Erişim: 01.09.2025

TMMOB Makina Mühendisleri Odası. (t.y.) Lunaparklarda Kamusal Periyodik Denetim Yapılmalıdır https://www.mmo.org.tr/merkez/basin-aciklamasi/lunaparklarda-kamusal-periyodik-denetim-yapilmalidir Erişim: 01.09.2025

Türkiye Haber Ajansı. (2012, 28 Haziran). Lunapark Kazası Can Aldı. https://www.turkiyehaberajansi.com/lunapark-kazasi-can-aldi/44337//lib/utils/common?utm_source=chatgpt.com Erişim: 21.08.2025

Woodcock, K. (2019). Global incidence of theme park and amusement ride accidents. *Safety Science*, 113, ss. 171-179.

Yeni Asır. (2011, 21 Haziran). Balıkesir'de lunapark kazası. https://www.yeniasir.com.tr/gundem/2011/06/21/balikesirde-lunapark-kazasi Erişim: 28.08.2025

(y.y.). (2011). Güncel: Lunapark ve Eğlence Alanlarında Gerçekleşen Ölümlü Kazalar Denetimsizliğin Boyutlarını Ortaya Koyuyor. *Mühendis ve Makine Dergisi*, *52* (619), ss. 25-26.

Extended Abstract

Amusement parks and similar entertainment venues, which provide recreational opportunities for the use of leisure time, constitute an integral part of urban spaces. These venues, which have become attractions particularly for children and young people, occasionally witness accidents that result in injury or loss of life.

Similar to many other countries, accidents in amusement parks and similar entertainment venues have become an increasingly significant problem in Türkiye as well. Based on information obtained from media sources, 23 such accidents occurred in Türkiye over the past fifteen years, resulting in 11 fatalities and 60 injuries, four of which were severe.

In this context, several critical questions arise regarding the measures implemented to ensure safety and well-being in amusement parks and similar entertainment venues, how these measures are applied, and whether they are adequate. One of the most fundamental requirements for ensuring that such venues operate without endangering individuals' safety and well-being is the existence of effective public oversight and inspection and control mechanisms.

against this background, the study focuses on examining and evaluating the legislation related to the public oversight and inspection of amusement parks and similar entertainment venues. The aim is to assess whether the current regulatory framework governing public oversight and inspections in these venues is sufficient and to develop recommendations to address identified shortcomings. The study employs qualitative research methods. In this regard, literature and legislative reviews were carried out, and the perspectives and statements of the Union of Chambers of Turkish Engineers and Architects, Chamber of Mechanical Engineers— the professional organization with public institution status directly related to the subject — were consulted.

The study first presents data on amusement park accidents that have occurred in Türkiye over the past fifteen years and their outcomes. One of its main limitations is the absence of a national data system recording such accidents, which necessitated reliance solely on media sources for data collection. Another limitation is the scarcity of academic research addressing this topic. The second part analyzes that the legislation governing public inspections of amusement parks and similar entertainment venues was examined, revealing that municipalities are the primary administrative authority responsible for conducting public inspections. However, it also finds that the Ministry of Labour and Social Security holds certain duties and powers within the scope of occupational health and safety legislation.

Through the identification of gaps and deficiencies in the existing regulatory framework, the study concludes that there is a need for a new and comprehensive legal arrangement —that clearly defines both the responsibilities of venue operators and the scope of public oversight and inspection mechanisms aimed at ensuring

safety and well-being in amusement parks and similar entertainment venues. The study is expected to contribute to the fields of public services, local government, and social well-being.

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik Kurul Onayı

Bu çalışma Etik Kurulu Onayı gerektirmemektedir.

Yazar Katkıları

Özlem TEMİZEL: %100

Çıkar Çatışması

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.